

V roce 1989 vám bylo 23, nemýlím-li se?

Ano.

Studium, práce?

Pracoval jsem ve Vojenských stavbách.

Ovlivnění režimem? (původ, zásahy normalizace?)

Mého otce vyloučili z KSČ za hlasité neschvalování vstupu sovětských vojsk na naše území, to je ale asi to jediné, já jsem to v té době ještě tolik neřešil.

Názory na situaci a vývoj v 80. letech? Vnímali jste nějaké změny?

Ve dvaceti jsem věci jako „hospodářskou krizi“ neřešil, spíš jsem viděl ten rozklad, to rozpolcení té společnosti v tom „gulášovém socialismu“, v tom hlásání idejí a tváření se jako že se člověk angažuje v komunistických akcích, schůzích a tak, zatímco doma a v soukromí má úplně jiný život, poslouchá Svobodnou Evropu... Taková hrozná paranoia a z ní vyplývající paralýza. Navíc já jsem se na přelomu let 1988/89 vrátil z vojny, a tam to bylo ještě horší, ta dualita, navíc zkoncentrovaná tou blbostí tam.

Byl jste angažován v politických/občanských spolicích?

No tak pominu-li ty „oficiální“ věci – průvody a tak, tak disent ne, nebo takhle: nijak zásadně jsem režim nerozvrátil, ani jsem ho neupevňoval (*smích*).

Jak jste vnímal celkovou politickou situaci (s důrazem na rok 1989)?

Upřímně jsem si připadal skoro jako dneska, totiž, až jsem se styděl za to, co je tam za debily, co nejsou schopni s tím nic udělat. Na druhou stranu asi to byla mladická naivita, která mě držela třeba v tom SSM a tak, ta možnost, že s tím půjde něco udělat. Ono jsem se totiž v těch Vojenských stavbách setkával s lidmi, kteří zažili šedesátý osmý a pak raději šli takhle dělat, protože si zavařili na problémy, byl tam se mnou chlap, co učil na vysoké škole, nějaký policista a další, jenomže ti také věřili na ten „socialismus s lidskou tvářičkou“, tak trochu ten jugoslávský model, a tak měli po 68. problémy.

Jakou měrou jste byl informován o událostech v okolních státech (1989)?

U nás to probíhalo ještě trochu jinak, já jsem byl přes zimu 1988/89 na vojně, a jak vždy probíhaly palachády, tak s tím byly spojeny jisté protesty proti režimu i u nás. No nicméně už od jara 1989 to začalo nabírat spád. Mezi lidmi se začaly dostávat střípky informací a tak.

Když pak ale začal padat blok, tak ano, něco si pamatuji, že se k nám dostalo, taky jsme doma poslouchali Hlas Ameriky, Svobodnou Evropu a tak. Ale zároveň si nějak neuvědomuju to haló třeba kolem těch událostí s tou německou ambasádou v Praze, kdy se přes ni utíkalo.

Projevovaly se nějak události v okolních zemích na vás osobně?

Já si jen pamatuju, jak jsme si říkali, že u nás se pořád nic neděje a že to nevypadá, že by u nás se něco dělo. U nás to šlo jenom takovou tou „typicky českou“ cestou, málo mezi lidmi, lidi si z toho dělali srandu a tak... Pamatuju si, jak Havlovi vyšlo přání k narozeninám normálně v Rudém právu a jak se všechno hrozně probíralo u nás v práci. Pamatuju si, že jeden z lidí v práci měl nějakým zázrakem od strýčka z Kanady malý památník obětem komunismu – člověka ukřižovaného na srpu a kladivu. Ale to bylo tak jako nejvíc a všechno, co se dělo – šeptanda, vtipy, satira...

První projevy nespokojenosti a opozice – názory, zapojení?

Ono to bylo tak, že se jakoby hrozně dlouho stejně nic nedělo, bylo to na tom Škroupově náměstí – tam to policajti rozehnali (*naopak, demonstrace byla první povolenou akcí svého druhu; policie nezasáhla již z toho důvodu, že se tak dělo po dobu návštěvy francouzského prezidenta Françoise Mitterranda, pozn. red.*). Ale přišlo mi to, že se maximálně změní osobní obsazení, ale nikdy se jakoby nezmění systém, že to prostě nepustí.

Jaký byl váš celkový postoj k revoluci (na jejím počátku)?

Tam jsme všichni věděli, že se „něco“ musí stát, to už pár let – pak, jak se to začalo sypat v tom Polsku a vůbec, tak to začalo vypadat, že se něco stane i tady. Zároveň ale z dnešního pohledu si uvědomuji, jaká tam byla hrozná informační bariéra. A zrovna ty informace byly hrozně důležité, ono čím víc toho člověk věděl, tím lepší měl rozhled a mohl celou tu situaci mnohem lépe zhodnotit.

Existoval moment, kdy jste si řekl, že už to není jen „nějaký nepokoj“, ale už z toho bude něco většího? (Pokud ano, jaký?)

Asi jo, byl tam nějaký ten zlomový bod, kdy si řeknete „tak a teď to bude velký“, u mě to asi souviselo nějak s tím, jak se ke mně dostaly ty informace o tom 17. listopadu... Jo a taky možná jak se jakoby oficiálně vyjádřili ti herci a vůbec ti lidi, ke kterým měl člověk úctu a tak. Taky tam velkou roli hrálo to, že si najednou člověk řekl, že už nestačí se o to jenom nezajímat, když už tady vláda tahá na vlastní lidi OTčka a policajty. Hrozně to připomínalo jeden film o Gándhím, kdy taky to použití násilí proti civilistům, kteří se nebrání, tak hrozně sebral ten morální kredit na to vládnout, oni nám ho samozřejmě pustili, aby ukázali ty „zlé“ Brity, ale já jsem si to spojil tady s tím listopadem a opravdu mi to přišlo, jako že už to nepůjde zreformovat, jako že ti lidé už nemají moc právo tady vládnout, když tohle dělají.

Jak jste se osobně účastnil na protestech?

Já jsem v té době, protože se to maličko povolovalo, tak jsem chodil do práce a měl jsem k tomu ještě dvě práce další, prodával jsem noviny a ještě jsme s kamarády provozovali takové malé občerstvení v rámci jednoho klubu. Na druhou stranu, jak si troufám říct, že jsem využíval skoro každé příležitosti, co nám dovolili, tak abych se nějak víc zapojoval do změny systému, protestních akcí a tak, tak to ne.

Ale zase, když se pak chystalo to na tom Albertově, to bylo docela dlouho dopředu avizované, tak tam byla ta nálada toho: Hlavně ať se nic nestane, ať z toho není nějaká provokace a

nějaký průšvih. Nakonec jsem se ale rozhodl, že se tam raději nebudu cpát – měl jsem v té době děvče a nechtěl jsem mít problémy.

Zážitky?

No to když jsem hned den potom přišel do práce, tak tam už se to celé probíralo a už to bylo rozjeté a poměrně nezastavitelné a už z toho konečně šel ten dojem toho, že se něco děje, ale to jsem už říkal.

Ideály, pro které jste do „revoluce“ šel/Byla sametová revoluce vítanou změnou?

Tak ideály nějaké jsem asi měl, hlavně mi asi šlo o to, že jsem všude kolem sebe, ve škole a vlastně i v práci viděl mnohem chytřejší lidi, kteří mi přišli, že by byli mnohem lepší než ti tupci, co nám vládli jenom z mandátu bytí v nějaké straně. Zase ale neměl jsem tehdy moc představ, hlavně jsem nijak moc nevěděl, jak to mělo vypadat.

Naplněné?

Upřímně, dneska jsem občas nanejvýš rozčarovaný nad tím, jak se dneska všechno měří na peníze, jak, hlavně teda v té politice, tam jsou zase ti lidi s nejostřejšími lokty, kteří to dělají jen pro peníze. Myslím si totiž, že politika by měla být pro lidi, kteří mají ideál a chtějí tu zemi někam vést a posunout k dobru, a ne zajišťovat sobě a svým kamarádům státní zakázky, jinými slovy prostě peníze.